

Dnr: S2022/01621
Socialdepartementet
s.remissvar@regeringskansliet.se
s.sof@regeringskansliet.se

Kulturrådets remissyttrande över betänkandet Handlingsplan för en långsiktig utveckling av tolktjänsten för döva, hörselskadade och personer med dövblindhet, SOU 2022:11

Kulturrådet har getts tillfälle att yttra sig över betänkandet av 2020 års tolktjänstutredning *Handlingsplan för en långsiktig utveckling av tolktjänsten för döva, hörselskadade och personer med dövblindhet*.

Kulturrådets yttrande avser de delar av utredningens förslag som berör kultur och fritid samt frågor med koppling till Kulturrådets uppdrag att integrera ett jämställdhets-, mångfalds- och barn och ungdomsperspektiv i sin verksamhet. I detta ingår bland annat att driva på utvecklingen så att personer med funktionsnedsättning ska kunna ta del av kulturlivet och utöva kultur på jämlika villkor med andra.

Nedan följer Kulturrådets ställningstaganden till de förslag som har koppling till myndighetens uppdrag.

Kulturrådets ställningstaganden till betänkandets förslag

Förslag om en ny lag om tolktjänst. Med förslaget till ny lag ska regionernas ansvar för vardagstolkning inte längre omfatta tolktjänst i arbetslivet. Det ska också förtydligas att tolkning vid ärenderelaterade besök hos myndigheter inte ingår i regionens ansvar.

I den nya lagen kommer det bland annat framgå att:

- *Tolktjänst för vardagstolkning så långt det är möjligt ska utformas och genomföras i samråd med den enskilde.*
- *Målet med verksamheten är en god tolktjänst som erbjuds på lika villkor, har god kvalitet och tillgänglighet och bygger på respekt för den enskildes självbestämmande och integritet och där kvaliteten i verksamheten systematiskt och fortlöpande utvecklas och säkras.*
- *Barnets bästa särskilt ska beaktas när tolktjänst erbjuds barn.*

Kulturrådet tillstyrker förslaget.

Kulturrådet ser positivt på att regionernas ansvar förtydligas och att mer resurser frigörs för vardagstolkning i fritids- och föreningssammanhang. Utredningen visar att tolkning inom fritid och föreningsliv ofta bortprioriteras när det ställs mot andra typer av tolkningstillfällen, främst inom arbetslivet. Det framkommer även att personer i behov av tolk inte bokar tolkar till fritidsaktiviteter på grund av att de inte tror att de kommer att beviljas tolk för aktiviteten. Möjligheter till tolk skiljer sig också åt beroende på var i landet man bor. Enligt kulturpolitikens mål ska alla ha samma möjlighet att delta i kulturlivet. För att detta ska uppfyllas behöver extra resurser läggas på grupper som har särskilda utmaningar att delta. Att stärka tolkhjälpen i fritidssituationer är ett viktigt steg för att gruppen döva, hörselskadade och personer med dövblindhet ska få sådana möjligheter.

Kulturrådet ser också positivt på att den föreslagna lagen ger tolkanvändarna ett ökat inflytande över hur tolktjänst för vardagstolkning utformas och genomförs och att barnets bästa särskilt ska beaktas när tolktjänst erbjuds. Detta är inte minst viktigt ur ett barnrättsperspektiv, där alla barn enligt barnkonventionen har rätt att uttrycka sin mening och höras i alla frågor som rör barnet.

Kulturrådet vill i sammanhanget lyfta frågan om finansiering av tolkning av kulturverksamheter. Utredningen har i sitt arbete hänvisat till den tidigare tolktjänstutredningens (SOU 2011:83) uppdelning av ansvar för tolkning av en kulturaktivitet. Uppdelningen innebär en skillnad mellan dels en kulturaktivitet som i normalfallet är att betrakta som en fritidsaktivitet och därför faller inom vardagstolkningen, till exempel om en enskild tolkanvändare vill besöka ett museum, dels om en kulturinstitution vill tillgängliggöra sin verksamhet genom att exempelvis teckenspråkstolka en guidad visning. I det förstnämnda fallet ligger ansvaret genom vardagstolkningen på regionen, medan det i det sistnämnda fallet faller på institutionens huvudmans ansvar att anlita och bekosta tolk, i enlighet med ansvars- och finansieringsprincipen. Uppdelningen kan innebära stora kostnader för kulturverksamheter som vill genomföra särskilda tillgänglighetssatsningar. Detta gäller särskilt för småskaliga aktörer med mindre budget än de fullfinansierade, offentligt ägda institutionerna. Frågan diskuterades med Kulturrådet under utredningen och nämns kort i handlingsplanen. Kulturrådet saknar dock en djupare diskussion rörande dessa utmaningar i den färdiga handlingsplanen.

Förslag om samlat och förstärkt tolkstöd i arbetslivet

Utredningen föreslår att det allmännas stöd till tolk i arbetslivet samlas hos Arbetsförmedlingen inom ramen för en särskild insats om bidrag till tolk för döva, hörselskadade och personer med dövblindhet.

Kulturrådet tillstyrker förslaget.

Kulturrådet ser positivt på att stödet samlas hos Arbetsförmedlingen och på den resursförstärkning som föreslås. Personer som är yrkesverksamma inom kulturlivet har i högre grad än andra yrkeskategorier osäkra arbetsförhållanden. Som grupp har konstnärer lägre inkomster än genomsnittet i befolkningen, trots att en betydligt högre andel av konstnärerna är högskoleutbildade än befolkningen överlag. Över tid tycks

skillnaderna mellan konstnärer och den övriga befolkningen ha ökat. Många konstnärer arbetar också i korta uppdrag med ojämn inkomstfördelning över året.¹

Personer med funktionsnedsättning som arbetar inom kultursektorn har i regel ytterligare utmaningar. En europeisk undersökning, där Sverige ingår som ett av de undersökta länderna, visar att få festivaler och arrangörer regelbundet ger plats på scen för produktioner med konstnärer som har funktionsnedsättning. Undersökningen visar också att kulturaktörer i första hand gör tillgänglighetsanpassningar för publiken, medan tillgänglighetsanpassningar för konstnärer och annan personal sker i mindre utsträckning.² För yrkesverksamma inom kultursektorn med funktionsnedsättning är situationen på arbetsmarknaden alltså extra utmanande. Utredningens förslag om ett bättre och mer anpassat stöd är ett steg i rätt riktning för att öka etableringsmöjligheterna för gruppen döva, hörselskadade och dövblinda, men Kulturrådet vill poängtera att det krävs ytterligare insatser för att gruppen ska få likvärdiga möjligheter på arbetsmarknaden.

Förslag om kartläggning av tillgång och träffsäkerhet i arbetsmarknadspolitiska åtgärder

Utredningen föreslår att:

– Arbetsförmedlingen ska kartlägga och analysera skillnader i tillgång och träffsäkerhet i olika arbetsmarknadspolitiska stödåtgärder riktade till kvinnor och män som är döva, hörselskadade eller har dövblindhet som är inskrivna vid Arbetsförmedlingen och har nedsatt arbetsförmåga.

– Arbetsförmedlingen ska mot bakgrund av analysen föreslå lämpliga åtgärder för att skapa ökad jämlikhet och träffsäkerhet i de arbetsmarknadspolitiska stödåtgärderna.

Kulturrådet tillstyrker förslaget.

Utredningen refererar till studier som visar på omotiverade skillnader mellan kvinnor och män i gruppen med funktionsnedsättning. Den data som finns går dock inte att bryta ner på gruppen tolktjänstanvändare. Kulturrådet delar utredningens syn på ett behov av att öka kunskapen om dessa frågor ytterligare.

Kulturrådet ser gärna att den föreslagna analysen belyser tillgång och träffsäkerhet i åtgärder inom olika yrkesområden. På så sätt skulle åtgärder till döva, hörselskadade eller personer som har dövblindhet inom exempelvis kultursektorn kunna tydliggöras och ställas mot andra yrkesområden. I Kulturrådets rapport för myndighetens fortsatta arbete med JiM (Jämställdhet i myndigheter) identifierade vi flera ojämställdhetsproblem med koppling till Kulturrådets verksamhet; Ojämn fördelning mellan könen i deltagande och konsumtion av kultur samt inom yrkesutövande inom kultursektorn, inkomstskillnader

---

¹ SOU 2021:77, Från kris till kraft - Återstart för kulturen, Regeringens skrivelse 2020/21:109 Politik för konstnärers villkor.

² British Council (2021). Time to Act: How lack of knowledge in the cultural sector creates barriers for disabled artists and audiences.

mellan könen i kultursektorn samt bristande arbetsmiljö med trakasserier och sexuella trakasserier i kultursektorn.³ Den föreslagna kartläggningen skulle kunna komplettera kunskapen om jämställdhetsfrågor inom kulturen med att tillföra ett funktionshinderperspektiv.

Förslag om analys av barns och ungas erfarenheter och behov av tolk i förenings- och kulturliv, lek samt i fritidsaktiviteter

Utredningen föreslår att:

– Den nationella funktionen för samordning av tolktjänstfrågor i samarbete med Specialpedagogiska skolmyndigheten ska göra en fördjupad analys av barns och ungas behov och erfarenheter av tolk i förenings- och kulturliv, lek samt i fritidsaktiviteter.

– Analysen ska göras efter samråd med berörda intresseorganisationer, innefattande barn- och ungdomsorganisationer och föräldraorganisationer, samt med Svenska Dövidrottsförbundet.

– Mot bakgrund av analysen ska ett kunskapsunderlag tas fram och vid behov ska förslag på åtgärder lämnas för att stärka barnperspektivet i tolktjänstverksamheten.

Kulturrådet tillstyrker förslaget.

Enligt barnkonventionen och målen för kultur- och funktionshinderpolitiken ska alla kunna ta del av och utöva kultur, oavsett funktionsförmåga och ålder. Tillgängligheten till kultur handlar både om att delta i, ha inflytande över och vara delaktig i kulturlivet. Samtidigt visar studier att personer med funktionsnedsättningar är mindre delaktiga i kulturlivet, både som publik och utövare.⁴ För döva, hörselskadade och dövblinda barn och unga är en fungerande tolktjänst avgörande för att de ska få samma möjligheter att delta i kultur- och fritidsaktiviteter som andra barn och unga.

Kulturrådet ser positivt på att en grundlig analys görs av situationen, som sedan kan rendera i åtgärder som stärker barnperspektivet i tolktjänstverksamheten. Kulturrådet vill poängtera vikten av att barn och unga själva blir delaktiga i detta arbete och ser därför positivt på att samråd ska ske med berörda organisationer och aktörer. Kulturrådet föreslår att det i samrådet även inkluderas representanter för kulturområdet, i form av organisationer, som Scen:se, och aktörer som erbjuder verksamhet till barn och unga med funktionsnedsättning, som kulturskolan. Det är också viktigt att det tydliggörs vilken roll som barn, unga, och andra berörda parter, ska ha i samrådet.

Handläggningen av ärendet

Detta beslut har fattats av generaldirektör Kajsa Ravin efter föredragning av utredare Fabian Sjö. I beredningen av ärendet har även enhetscheferna Ingrid Skare, Lotta Brilioth Biörnstad och Klara Tomson deltagit.

---

³ Staten kulturråd (2021). JiM på Kulturrådet – Inriktning för jämställdhetsintegrering 2022–2025.

⁴ SOU 2021:77, Från kris till kraft. Återstart för kulturen.

2022-09-06

KUR 2022/7944
s.5(5)

På Kulturrådets vägnar

Kajsa Ravin
Generaldirektör